VENÄJÄN VAIHTOEHTOISIA TULEVAISUUKSIA [1]

Venäjän kuusi vaihtoehtoista tulevaisuutta

Aiempiin Venäjä-skenaarioihin pohjautuen olen hahmotellut kuusi vaihtoehtoista tulevaisuutta Venäjälle. Nämä vaihtoehtoiset tulevaisuudet on nimetty seuraavasti: (1) Putinismin jatkuminen; (2) Stalinismin paluu; (3) Länsimielisten vallankaappaus; (4) Sekasorron aika; (5) Teknokraattien johtajuus; ja (6) Yllätys?.

Putinismin jatkuminen

Todennäköisin vaihtoehtoinen tulevaisuus on putinismin jatkuminen. Putinismin jatkuessa valta keskittyy yhä enemmän presidentille ja turvallisuuspalveluille. Silovikeistä rakentuu Venäjän aatelisto, joka hallitsee Venäjän strategisia yrityksiä. Presidentti kilpailuttaa silovikejä ja heidän klaanejaan keskenään sekä eliminoi epälojaaleiksi katsomansa. Venäjästä muotoutuu isovenäläisyyttä korostava ääriautoritaarinen valtio, jossa vähemmistöjen oikeuksia sorretaan valtiovallan ohjaamana ja valtiollisen median toimesta. Putinismi voi jatkua myös Putinin kuoleman jälkeen. Putinismin pitkittyessä maa voi ajautua uusstalinismiin.

Stalinismin paluu

Toinen vaihtoehtoinen tulevaisuus on nimeltään ’Stalinismin paluu’. Vaihtoehtoa olisi voitu nimittää myös Pohjois-Korea-skenaarioksi, mutta kenties osuvampi nimi sille on kuitenkin ’Stalinismin paluu’, sillä ei ole todennäköistä, että Venäjä vajoaa Pohjois-Korean kaltaiseksi yhden suvun valtadynastiaksi. Stalinismin paluu tarkoittaa sitä, että Venäjälle alkaa syntyä uusstalinistisia piirteitä. Stalinismin paluu merkitsee yhteiskunnallista aivopesua ja messiaanisen johtajakultin rakentamista eli fasismia venäläisittäin. Totalitaarista järjestelmää suojelevat presidentin oma väkivaltakoneisto, kansalliskaarti, armeija ja kirkko. Tässä vaihtoehdossa Venäjästä tulee tyylipuhdas poliisivaltio, joka harjoittaa valtioterroria omia kansalaisiaan kohtaan. Venäjästä muovautuu dystoopinen valvontayhteiskunta, jossa suunnitelmallisesti ruokitaan kiihkoisänmaallisuutta ja muukalaisvihaa. Venäjän talous nojaa valtiokapitalismiin ja maa pyrkii omavaraisuuteen. Venäjä sulkeutuu. Vallankaappauksen uhka leijuu alati ilmassa, jonka vaaraa hallitsija pyrkii vähentämään ennakoivilla puhdistuksilla.

Länsimielisten vallankaappaus

Kolmas vaihtoehtoinen tulevaisuus on ’Länsimielisten vallankaappaus’. Vaikka länsi toivookin tämän tulevaisuuden toteutumista, sen todennäköisyys ei ole kovin suuri. Jos kuitenkin talouden kriisiytyessä länsimieliset onnistuvat kaappaamaan vallan ja ennen kaikkea onnistuvat säilyttämään sen itsellään, Venäjän yhteiskuntaa aletaan varovasti demokratisoida. Vaikka parlamentarismi vahvistuu, Venäjä säilyy presidenttikeskeisenä järjestelmänä. Länsiyritykset palaavat vähitellen Venäjälle. Läntiset yritykset voivat toimia myös strategisilla sektoreilla, mikäli ne muodostavat yhteisyrityksen venäläisyhtiön kanssa. Koska länsimielisten vallankaappaus Venäjällä ei ole Kiinan

[1] Lausunto tukeutuu artikkeliini, jonka Maanpuolustuskorkeakoulu julkaisee raportissa ’Sodan usvaa III: Varautuminen, valmius ja nykyaikainen sodankäynti’ touko-kesäkuussa. Raportin toimittaa professori Marko Palokangas.

etujen mukaista, Kiina tukee länsimielisiä vastaan taistelevia voimia. Länsimieliset tuhoutuvat ilman lännen tukea.

Sekasorron aika

Neljäs vaihtoehtoinen tulevaisuus on ’Sekasorron aika’. Vaihtoehto pohjautuu usean tulevaisuudentutkijan ajatuksiin Venäjän ajautumisesta kaaokseen. Tämän vaihtoehtoisen tulevaisuuden lähtökohtana on valtajärjestelmän romahtaminen ja esivallan luhistuminen. Keskusvallan romahtaessa aluehallinnot yrittävät vakauttaa tilanteen ottamalla vallan omiin käsiinsä. Tuotanto- ja kuljetusjärjestelmä ajautuu sekasorron tilaan, josta seuraa säännöstelyä, lakkoja, mielenosoituksia, mellakoita, väkivaltaa, ulkomaalaisvihaa ja kauppojen ryöstelyä. Talousromahdus häämöttää ja Venäjän jotkut alueet voivat pyrkiä irrottautumaan Venäjän federaatiosta. Ulkovaltiot ovat huolissaan Venäjän joukkotuhoaseiden päätymisestä terroristijärjestöjen tai terroristisen valtioiden käsiin.

Teknokraattien johtajuus

Aiemmissa skenaarioissa on myös aiheellisesti esitetty vaihtoehtona sitä, että putinismia seuraa teknokraattien valta. Vaikka kunniahimoton pääministeri joutuukin ottamaan johtajuuden itselleen presidentin ollessa estynyt hoitamaan tehtäväänsä tai istuva presidentti kuolee, ei tule unohtaa, että kunniahimottomasta pääministeristä voi yllättäen kuoriutua voimakas vallankäyttäjä. Putin on itse hyvä esimerkki tällaisesta muodonmuutoksesta saatuaan vallan itselleen. Historian valossa teknokraattien johtajuus voisi olla venäläinen tapa reagoida Putinin valtakaudella tapahtuneeseen vallan liialliseen keskittymiseen. Vaikka teknokratialle avautuisi tilaisuus tarttua vallan kahvaan, on todennäköistä, että kovan vallan edustajat syrjäyttävät varsin nopeasti teknokraatit.

Yllätys?

Neuvostoliiton hajotessa Venäjä onnistui lännen avustamana välttämään täydellisen kaaoksen 1990-luvulla. Putinismin nollaaminen ja kansasta kumpuava uusi demokraattinen alku on toivottava, mutta tällä hetkellä vain teoreettinen vaihtoehto, sillä Venäjän sisäiset muutosvoimat tuskin riittävät putinismin nollaukseen ja Kiina ei kyseistä vaihtoehtoa tue.

Varautuminen pahimman varalle lisää Suomen turvallisuutta!

Kukin vaihtoehtoinen tulevaisuus edellyttää erilaista varautumista. Koska valtiontalouden resurssien rajallisuus rajoittaa olemassa olevien toimintojen kehittämistä ja uusien luomista, on välttämätöntä myös arvioida, voidaanko joitain olemassa olevia toimintoja supistaa tai jopa kokonaan poistaa. Mielestäni olisi tärkeää, jos Suomessa alettaisi panostaa Venäjän tulevaisuuden ennakoimiseen ja valjastettaisiin maamme parhaimmat voimat pohtimaan sitä, mitä Venäjän eri tulevaisuudet voivat meille merkitä. Jos minulla olisi valta päättää, kokoaisin maamme johtavat tulevaisuudentutkijat tähän tehtävään, jotta he voivat soveltaa tulevaisuudentutkimuksen edistyneimpiä menetelmiä Venäjä-kontekstiin. Venäjän substanssiosaaminen ei ole tehtävään kutsuttaville tulevaisuuden-tutkijoille välttämätöntä, sillä tulevaisuudentutkimukseen erikoistuneet henkilöt voivat hankkia tarvittavan Venäjä-osaamisen haastattelemalla Venäjään erikoistuneita asiantuntijoita.